

У процесі роботи над веснянками особливу увагу пригортають унікальні автентичні тексти, записані П. Івановим. Вони вражають своєю поетичною красою, цікавою драматургією та побутовою простотою. Це дає простір для фактурної фантазії під час аранжування вокально-хорової партії для ансамблю бандуристок. Використання соло різних партій дозволяє зробити виступ ансамблю яскравим та цікавим для сприйняття.

Отже, упровадження веснянок, записаних етнографом П. Івановим на Слобожанщині, у роботу ансамблю бандуристок є педагогічно доцільним і перспективним, бо збагачує репертуар унікальними пісенними зразками, які генетично близькі сучасним виконавицям, викликають естетичний та пізнавальний інтерес, мають виховний та моралізуючий вплив. Забуті, але актуальні поетичні тексти та музичні інтонації зворушують як бандуристок, так і численних слухачів під час концертної та музично-просвітницької діяльності.

Література

1. Грушевський М. Історія української літератури. Том I. – К.: Либідь, 1993. – 389 с.
2. Іванов П. Жизнь и поверья крестьян Купянского уезда Харьковской губернии. – Харків: Майдан, 2007. – 216 с.
3. Чубинський П. Мудрість віків. Книга 2. – К.: Мистецтво, 1995. – 223 с.

УДК 378.14: [786.2:7.071.1]

Ніколаєва Г.О.

ВИКОРИСТАННЯ ФОРТЕПІАННИХ МІНІАТЮР УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ У КЛАСІ ОСНОВНОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ

Стаття друкується за результатами
XVI конференції ЕРТА – асоціації педагогів – піаністів України

В статье рассматриваются вопросы принципиально нового отношения к традиционным и современным примерам использования фортепианных миниатюр украинских композиторов для репертуарного обеспечения будущего учителя музыкального искусства.

Ключевые слова: *миниатюра, репертуарное обеспечение, исполнительское мастерство.*

At all stages of the preparation of future teachers of music important, although at first glance, merely a partial aspect of professional performance, in favor of his repertoire equipment. The character repertoire is a central issue shaping the development and qualitative evaluation of future specialist, his business card.

Keywords: *miniature, repertory software, performance art.*

На всіх етапах підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва важливим, хоча на перший погляд, суто частковим моментом професійного становлення виступає репертуарна осначеність. Характер репертуару є стержневим питанням формування розвитку й якісної оцінки майбутнього фахівця, його візитною карткою. Вміло підібраний, різноманітний, високохудожній репертуар постійно підвищує музичний розвиток виконавця, вдосконалює його смак, збагачує його творче надбання та виконавську майстерність. Поряд із вивченням творів, які дозволяють засвоїти цілий ряд виконавських засобів та прийомів, доцільно опановувати твори підвищеної складності, аби мати перспективу нових, більш складних завдань. Саме до таких і відносяться численні мініатюри українських композиторів. Універсалізм цих творів не суперечить сучасній інтонаційній сфері. Вони виховують повагу до своєї національної культури та розкривають нову галузь почуттів та роздумів.

Дослідженнями в галузі репертуарного оснащення майбутнього вчителя музичного мистецтва займалися такі видатні методисти – виконавці, як О.Алексеев, Г.Коган, Є.Ліберман, Я.Мільштейн, Г.Нейгауз, Г.Ципін, К.Мартінсен та інші. Сучасними питаннями мистецької освіти займаються Н.Гуральник, Н.Кашкадамова, О.Щолокова, В.Бутенко, Л.Масол, О.Олексюк, М.Ткач та інші. Вони розглядають цілий ряд методів, прийомів, виконавських засобів, які дозволять майбутньому фахівцю доцільно опанувати твори підвищеної складності, які належать українським композиторам.

У зв'язку з цим пропонується розглянути фортепіанні мініатюри деяких українських композиторів, їх образно-емоційний зміст та основні питання динаміки, ритму, артикуляції, педалізації, тощо.

Враховуючи спрямованість практичної діяльності майбутніх викладачів музичного мистецтва та постійне звернення до фортепіанних творів, постає питання про збільшення кількості п'єс малих форм, які студенти вивчають не тільки під керівництвом педагогів, а і самостійно. Твори малої форми-мініатюри – це невеличкі за обсягом камерно-ліричні, поетичні п'єси, створені за одним образом і настроєм. Написані вони частіше всього в простій 2-х або 3-х частинній формі.

Невеликий обсяг п'єс, їх яскрава образність дають змогу зосередити увагу на засобах звукодобування та ритмічній організації музики. Робота над такими творами сприяє не тільки розвитку виконавської майстерності, а й розширює музичний кругозір виконавця [4, с.45]. Багата фортепіанна література дозволяє вибрати різноманітну за стилем, емоційну за змістом програму з врахуванням індивідуальної підготовки.

Виконання студентами таких мініатюр із специфікою сучасної музичної мови сприятиме постійному спілкуванню з творчістю українських композиторів. При цьому непорушною основою програми повинен бути все ж таки класичний («золотий») фонд репертуару. Його постійно необхідно оновлювати кращими зразками творів сучасних українських композиторів, які повинні знаходитись в розумній рівновазі по відношенню до класичного репертуару. Вивчення творів класичної спадщини завжди потребує уваги до певних традицій з усім розмаїттям виконавських варіантів. Під час же

виконання сучасного репертуару з повною підставою можна припустити самотійну виконавську інтерпретацію.

Не втрачаючи національного ґрунту, сучасні українські композитори цікавляться слобожанським фольклором, який стає джерелом натхнення багатьох авторів. Ці твори потребують копіткої роботи над передачею нового образного змісту; вони навчають краще чути і втілювати сучасні інтонації, ритми, лади, гармонію. Методично важливим у виборі репертуару слід вважати сполучення глибокого підходу до специфічних уявлень музичного мистецтва з широким художньо-історичним поглядом, що дозволяє побачити культуру України в контексті багатонаціональних зв'язків, поєднуючи національне з великою любов'ю до культури інших народів, втрата якої рівноцінно забуттю, загрожує кризою насамперед для самої української культури. Повертаються до концертного життя численні твори композиторів класиків, в тому числі українських авторів, які присвячені духовній тематиці.

Характерно, що універсалізм цієї тематики не суперечить сучасній інтонаційній сфері, користуючись якою композитори відтворюють уявлення сучасників про сутність Краси, Буття. Виконання таких творів виховує повагу до своєї національної культури і прагнення пізнати інші культури, які разом складають великий культурний соціум [6, с.67].

Велике значення має також звернення сучасних українських композиторів до легкої музики: джазу, рок-н-ролу, блюзу та інших різновидів цих жанрів, які також можуть сприяти розвитку фантазії, здатності до імпровізації.

Сучасна легка музика відрізняється багатолікістю. Серйозна проблема виникає лише тоді, коли ці мелодії і ритми стають рішучою і єдиною всепоглинаючою потребою, закриваючи шлях до справжніх естетичних цінностей. Тому одним з найважливіших завдань репертуарної політики є формування широкого і разом з тим цілеспрямованого критичного смаку, розуміння різних функцій і різної цінності високої серйозної музики з одного боку і розважальної – з іншого.

Таким чином, кожний запропонований твір розкриває перед виконавцями свої найбільш характерні риси, тим самим збагачуючи їх духовний світ, розширюючи музичний горизонт. Так, народна творчість полонить джерельною чистотою інтонацій і ритмічної сфери, невігядливою красою поетичних образів, жанрових зарисовок; класична музика — глибиною змісту, різноманітністю і суворістю форм; сучасні твори — пошуком нових засобів музичної виразності, таких співзвучних неспокійним ритмам нашої дійсності.

Ці питання примушують серйозно замислитись над багатьма проблемами, які стали очевидною необхідністю створення принципово нового ставлення до традиційних та сучасних прикладів використання фортепіанного педагогічного репертуару, здатного за рахунок невикористаних раніше резервів компенсувати недостатній рівень довузівської музичної підготовки і забезпечити реальне виконання навчальної програми [7, с.25].

Для більш повного ознайомлення з фортепіанними мініатюрами можна навести приклад роботи над творами Д. Клебанова, Г. Сасько, С. Слонімського, які привертають до себе увагу складністю музичної мови, тембровими

зіставленнями, передаючи певний емоційний стан. Проникнення в мелодію розмовних інтонацій, незвичайність внутрішнього розвитку, контрастний тематичний матеріал роблять ці п'єси цікавими для вивчення. Але своєрідний образний лад, проблеми звуковидобування, артикуляції, динаміки, педалізації в цих на перший погляд нескладних творах висувують перед виконавцями вельми складні технічні і виразні завдання. Крім цього, вони є показовими для стилю кожного з цих композиторів, чітко концентруючи сукупність індивідуальних художніх рис кожного з авторів.

У цілому кожна мініатюра ставить перед виконавцем цікаві художні завдання тонкого тембрового і реєстрового слухання, поліфонічного розчленування в мануальному відчутті, створення яскравої динамічної палітри з широким охопленням практично всіх реєстрів клавіатури.

Фортепіанні мініатюри з великою точністю характеризують індивідуальність композиторів, мобільність, стилістичну та жанрову різноманітність їх творчості.

Досить широко сучасними українськими композиторами застосовується образ дзвонів, який вводить у твори, пов'язані в основному з історичними сюжетами, Такими є п'єси Г.Сасько «Софія Київська», С.Слоніського «Дзвони», які можуть зацікавити виконавців своєрідними фактурними новинами. У цих фортепіанних п'єсах композитори не тільки використовують традиційний дзвоний образ, а й шукають нові можливості, створюючи його за допомогою прийомів гри за межами клавіатури. Це перш за все гра безпосередньо на струнах роялю — щипком, ударом пальців, глісандо по струнах.

Включення до програм майбутніх фахівців мініатюр українських композиторів допоможе виконавцям знайти в своєрідному традиційному арсеналі технічних, тембрових, динамічних, артикуляційних та агогічних засобів яскраві і переконливі фарби для втілення складного за художньою і лексичною мовою образу, передати його оригінальність та самобутність.

Ознайомлення з подібними мініатюрами не тільки розширить музичну ерудицію виконавця, а й сприятиме розумінню образної сфери музичного мистецтва сьогодення, його емоційної наповненості.

Література

1. Алексеев А.Д. *Методика обучения игре на фортепиано.* - М.:Музыка, 1971.- 280 с.
2. Дремлюга М. *Українська фортепіанна музика.* - К.: Музична Україна, 1958.- 35с.
3. Дьяченко Н., Котляревский И., Полянский Ю. *Теоретические основы воспитания и обучения в музыкальных учебных заведениях.* - К.: Музична Україна, 1987.- 112 с.
4. Кравченко Т. *У класі фортепіано // Питання фортепіанної педагогіки та виконавства: Зб. статей.* - К.: Музична Україна, 1981.-150 с.
6. Ніколаєва Г.О. *Методика навчання гри на фортепіано майбутніх вчителів музики.* - Харків: СПДФО, 2011.- 96 с.
7. Полянский Ю. *Учебный процесс как система //Актуальные проблемы*

муз. образования. - К.: Музична Україна, 1986.- 56 с.

8. Цыпин Г. Музыкант и его работа.- М.:Советский композитор,1988-384 с.

УДК 378.015.31:7:78

Сопіна Я.В.

ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

В статье рассмотрены теоретико-педагогические основы формирования эстетической культуры будущих учителей музыкального искусства, определены психолого-педагогические условия оптимизации этого процесса.

Ключевые слова: эстетическая культура, формирование, самовоспитание, профессиональная подготовка, учитель музыкального искусства

The paper dwells on the theoretical-pedagogic basics of formation of esthetic culture of future teachers of music, psychological and pedagogical conditions are defined to improve the process.

Keywords: the esthetic culture, the formation, the self-education, the training of teacher of music

Пріоритетними напрямками сучасної загальноосвітньої школи виступають розвиток і вдосконалення духовної культури кожної дитини, надання умов для її художньо-творчого самовираження.

Вирішення цих завдань покладено на педагога, зокрема, на вчителя музичного мистецтва, основними якостями якого мають бути художньо-естетична освіченість, сформованість ціннісних орієнтацій, високий рівень рефлексії й креативності, культури мови, поведінки, спілкування; здатність формувати в учнів художньо-естетичний світогляд, художньо-образне мислення, естетичне ставлення до дійсності та мистецтва. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема формування естетичної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва в контексті його фахової підготовки.

Аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури свідчить, що зазначена проблема приваблює багатьох науковців та педагогів. Вони розглядають питання естетичного розвитку майбутніх учителів у взаємозв'язку з іншими аспектами професійної (Л.Коваль, Г.Падалка, О.Рудницька, Г.Шевченко). Оптимізацією процесу естетичного виховання студентів займалися Ю.Бондарчук, М.Гальперін, І.Карпенко, Л.Печко; проблему вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музики вирішували О.Апраксіна, Л.Арчажнікова, І.Бабицька, В.Белікова, В.Вірчак, В.Дряпіка;